

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 135 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til forsvarsministeren af Alfred Jensen og Fuglsang. („Hvilke oplysninger kan ministeren give om det dansk-tyske militære samarbejde og vedrørende de af forsvarsminister Strauss fremsatte udtalelser om, at danske land-, flåde- og luftstyrker skal være en del af den vesttyske værnemagt?“).

Ordføreren for forespørgerne (Fuglsang): Baggrunden for vor forespørgsel til den højtærede forsvarsminister om, hvilke oplysninger han kan give om det dansk-tyske militære samarbejde og vedrørende de af forsvarsminister Strauss fremsatte udtalelser om, at danske land-, flåde- og luftstyrker i stedet for som nu at høre under nordregionen skulle overflyttes til centralregionen med den konsekvens, som flere end vi kommunister har draget, at det danske forsvar i realiteten vil blive en del af den tyske værnemagt, er velkendt. Jeg kunne næsten dertil føje, at egentlig burde det ikke være nødvendigt på denne måde at stille spørgsmål om forhold af en så afgørende betydning for vort land, men det har nu i en årrække været sådan, at dansk udenrigspolitik i første omgang var noget, som vi fra tid til anden, måske også mere eller mindre konkret, kunne læse om i aviser og telegrammer fra Paris, Bonn, Washington og London, medens den var temmelig tabu for den danske befolkning, som den dog nærmest angår.

Det, som det drejer sig om i dette tilfælde, er først admiral Ruges forslag om at lægge det dansk-tyske flådesamarbejde ind under NATO-centralregionen i Paris, d. v. s. under den tidligere nazigeneral Speidel. Men dertil

kommer så som det afgørende Bonnforsvarsministerens utvetydige erklæring over for danske journalister, en erklæring, der ikke kunne betragtes og af journalisterne heller ikke blev betragtet som noget helt tilfældigt, idet — som f. eks. også Dagens Nyheder skrev — ingen af de tilstedeværende journalister kunne være i tvivl om, at såvel ministerens som forsvarsledelsens standpunkt var, at Østersørummet kommandomæssigt skulle ind under centralregionen, og at dette samtidig var den officielle vesttyske stilling, som man over for NATO-hærledelsen ville sætte meget ind på at få gennemført.

Endelig uddybedes dette på en for os uhyggelig klar måde af admiral Ruge i en artikel i bladet Die Politische Meinung fra den 11. november, hvori han sagde, at slaget om Atlanterhavet skulle udkæmpes i vore farvande, og at flådesamarbejdets opgave var at sikre de strategisk vigtige positioner, som vore farvande var, i forhold til det Vesteuropa, som han meget betegnende kaldte et brohoved.

Det er naturligt, at sådanne udtalelser har vakt både opsigt og uro, idet, som jeg har sagt, de praktiske virkninger af planernes gennemførelse ville være, at vort forsvar i høj grad ville indgå som et led i det tyske forbundsværn, i realiteten underlægges dette, og vi ville dermed i videre betydning være nået endnu et skridt henimod at prisgive en del af vor nationale suverænitæt. Men det ville dernæst også betyde, at vort land og vore farvande kom til at ligge i det såkaldte vesteuropæiske brohoveds forreste front, at vi altså ville blive anbragt i en eventuel krigs brændpunkt.

Jeg har naturligvis bemærket, at ikke mindst den socialdemokratiske presse er fremkommet med beroligende erklæringer, hvori man i modsætning til den mening, der kommer til udtryk i f. eks. Dagens Nyheder og Politiken, betragter ministerens udtalelser som gætterier og den forespørgsel, som mit parti her har stillet, som nogle rumlerier for at komme til at tale om andre ting end vore egne indre forhold. Jeg har også set den højtærede ministers første svar, at officielt kendte han ikke noget til den stillingtagen, som hr. Strauss har givet udtryk for, men om så var, har jo i hvert

[Fuglsang.]

tilfælde hans tyske kollega talt svært tydeligt, så der ikke kan være noget at tage fejl af, og i mellemtiden er der sket et og andet, som berettiger det stillede spørgsmål. I mellemtiden har der jo været et møde i Paris af NATO-parlamentarikere, hvor hr. Strauss har hævdet, at hans tale var blevet misforstået; men samtidig er der ingen tvivl om, at de planer, som han gav udtryk for, ingenlunde er opgivet. Dette fremgår af hans erklæring af 20. november, hvori han udtrykker det ønskelige i fremover at behandle sager af den slags for lukkede døre og ikke, som det er sket i dette tilfælde, i fuld offentlighed.

Han vil med andre ord, som Finanstidende meget malende betegner det, prøve at give danskerne den bitre medicin ad to mundfulde. Men nu er det jo således, at danskerne ganske afgjort ikke ynder den medicin, der her er bestemt for dem. Der er fortsat ikke nogen som helst grund til at have større tillid til magthaverne i Bonn. Der er derimod grund til fortsat at følge udviklingen med den allerstørste opmærksomhed. Også dette fremgår af store dele af den pressedebat, der har været ført. Jeg kan henvise til venstreblade som Fyns Tidende og Aalborg Amtstidende, som begge i ledere af den 9. november har taget spørgsmålet op og begge kræver et klart svar og for at sige det rent ud: et klart nej. Ligeledes endnu en gang Finanstidende, der som baggrund for hele problemstillingen om at lægge dansk militær nærmere under Vesttyskland peger på den stadige kampagne, der føres i vesttysk presse om revanche, om at befri brødrene på den anden side af jerntæppet, og som altså viser, at dansk militær ved nærmere tilknytning til den tyske forbundshær vil blive et redskab i tyske militærpolitiske revancheplaner. Dette kan ikke have noget med danske interesser at gøre. Det kan ikke være i vor interesse på nogen måde at medvirke til en politik, der gør vort land til frontområde. I vor interesse må det være at gøre vort land til bro og til forbindelse mellem de to fronter, der i øjeblikket består her i verden.

Vi føler os med andre ord truet af de tyske planer. Derfor er det, vi spørger: hvad foreligger der? Og i dette spørgsmål ligger som en naturlig konsekvens et andet: hvad

agter regeringen at gøre? Vil den sige nej til de tyske planer — det nej, som for os at se er det eneste naturlige svar?

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Den forespørgsel, der er rettet til mig, indeholder, så vidt jeg kan se, to spørgsmål, nemlig for det første hvilke oplysninger jeg kan give om det dansk-tyske militære samarbejde, og for det andet hvilke oplysninger jeg kan give om de af forsvarsminister Strauss fremsatte udtalelser.

Med hensyn til det dansk-tyske militære samarbejde fik det høje ting allerede i januar i år som indledning til den udenrigspolitiske debat en række oplysninger om det forsvarsmæssige samarbejde med Forbundsrepublikken Tyskland. Der blev herunder redegjort for de forskellige praktiske skridt, der indtil da var taget til virkeliggørelse af dette samarbejde, som er en naturlig følge af vore to landes medlemskab af NATO og af Danmarks geografiske beliggenhed.

Den planlægningsgruppe, der i efteråret 1957 blev nedsat i Holtenu ved Kiel, og som bl. a. skulle studere organisations- og kommandoforhold i Østersøen, har udført et stort arbejde i den forløbne tid og afgivet en række rapporter om de mange problemer, der må være i forbindelse med udformningen af et flådesamarbejde i Østersøen.

Der har i forbindelse hermed fundet drøftelser sted om, hvorvidt en kommandoorganisation for Østersøen, der naturligvis må have tysk deltagelse, skal ligge under NATOs nordregion, der har hovedkvarter i Oslo, eller under NATOs centralregion, der har hovedkvarter i Fontainebleau uden for Paris; men således som forholdene ligger i dag, kan jeg sige, at det danske militære synspunkt, nemlig at en Østersøkommando bør henhøre under NATOs nordregion, også deles af NATOs militære myndigheder.

Hvornår en egentlig Østersøkommando vil kunne etableres, kan endnu ikke siges, men indtil videre skal planlægningsgruppen i Holtenu med den britiske admiral Townsend som formand fortsætte sit arbejde. I forbindelse med oprettelsen af en Østersøkommando kan det forventes, at flådehovedkvarteret under nordkommandoen i Oslo nedlægges.

Som bekendt blev det danske kommando

[Forsvarsministeren.]

i Tyskland trukket tilbage i foråret, men da Slesvig-Holsten henhører under NATOs nordregion, og da ledelsen af forsvaret af dette område i krig påhviler chefen for hæren, general Hjalp, i hans egenskab af NATO-chef, må der naturnødvendigt være et snævert samarbejde med de i Slesvig-Holsten opstillede tyske styrker. Chefen for hæren i hans NATO-egenskab betegnes som COMLANDENMARK, og han henhører som sådan direkte under chefen for nordregionen, general Murray.

COMLANDENMARKs hovedkvarter, der således også er hovedkvarter for de tyske styrker i Slesvig-Holsten, er et NATO-hovedkvarter, og til hovedkvarterets stab har der igennem flere år — foruden den væsentlige bestanddel af danske officerer — været knyttet britiske og amerikanske officerer. Efterhånden som de tyske styrker opbyggedes, måtte det forventes, at man fra NATOs side ville fremsætte ønske om, at der til COMLANDENMARKs hovedkvarter også tilkommanderedes tyske stabsofficerer. Regeringens stilling hertil er, at Danmarks medlemskab af NATO må have til følge, at vi nøje samarbejder med vore allierede og i fællesskab deltager i planlægningsarbejdet. Vi har stabsofficerer i de NATO-hovedkvarterer, der har med planlægningen af forsvaret af vort område at gøre, og det er kun naturligt, at andre NATO-lande, herunder Tyskland, deltager i planlægningsarbejdet, der vedrører vedkommende lands styrker og område. Regeringen har derfor givet sin tilslutning til, at der ved NATO-hovedkvarteret i København, COMLANDENMARK, tilknyttedes enkelte tyske stabsofficerer.

Da det danske flyvevåben skal operere i bl. a. Slesvig-Holsten, er det nødvendigt, at der finder et koordineret samarbejde sted med alle de NATO-flyverstyrker, som opererer i dette område. Derfor er det nødvendigt, at der mellem det tyske flyvevåben og det danske flyvevåben finder et samarbejde sted. Det sker i den form, at der optages kontakt mellem danske stabsofficerer under flyverkommandoen og tilsvarende tyske myndigheder for at koordinere forsvarsplanerne for vort eget område og Slesvig-Holsten.

Inden jeg afslutter mine bemærkninger om det militære samarbejde med Tyskland,

vil jeg nævne, at vi har tiltrådt, at der knyttes en forsvarsattaché til den tyske ambassade i København, og der vil ligeledes blive knyttet en dansk forsvarsattaché til ambassaden i Bonn.

Lad mig derefter vende mig til det andet led af forespørgslen. I og for sig kunne jeg besvare spørgsmålet meget hurtigt, da forsvarsminister Strauss selvfølgelig ikke på noget tidspunkt har udtalt, at danske styrker skulle indgå i de tyske styrker, og ej heller har tænkt sig noget sådant. Men lad mig besvare spørgsmålet, som om det var sagligt udformet og refererede sig til de af forsvarsminister Strauss fremsatte udtalelser om revision af regionsgrænserne inden for NATO-forsvaret i Europa.

Foranledningen til den megen avisomtale af dette spørgsmål er, som den ærede ordfører for forespørgerne også var inde på, at den tyske admiral Ruge i forbindelse med oprettelsen af en kommandoorganisation for Østersøen som sin opfattelse offentligt udtalte, at området fra Norge til Alperne burde samles under én kommando, idet det måtte betragtes som ét forsvarsområde. Som det vil være kendt fra dagspressen, udtalte jeg inden min afrejse til USA, at disse planer ikke forelå for den danske regering, og at vi ville holde fast ved Danmarks tilknytning til nordregionen.

Da en række danske journalister nogle dage efter under en rejse til Bonn mødte forsvarsminister Strauss, kom man på en pressekonference ind på spørgsmålet om dansk-tysk militært samarbejde. Man drøftede de nylig fremsatte synspunkter om ændring af NATOs regionsgrænser, og uden at jeg her skal komme nærmere ind på de udtalelser, der faldt, og på den erklæring, der jo er kendt fra pressen, og som udsendtes af det tyske forsvarsministerium den 7. november, vil jeg dog gerne sige, at det fra tysk side blev udtalt, at afgørelsen af spørgsmålet om grænsedragningen lå hos NATO-organerne i Paris.

Efter de senest foreliggende oplysninger synes man fra tysk side i realiteten kun at have to ønsker med hensyn til den kommandomæssige side af samarbejdet, nemlig for det første at de tyske flådestyrker samles under en enkelt kommando, idet det for tiden er således, at flådestyrkerne i Nordsøen hører under centralregionen og

[Forsvarsministeren.]

i Østersøen under nordregionen. For det andet ønsker man, at der oprettes en bedre og snævrere forbindelse mellem centralregionen og den nordlige region. Endvidere skal den tyske forsvarsminister have udtalt, at man ikke fra tysk side vil rejse spørgsmålet om, at Danmark skal flyttes fra nordregionen.

Det danske militære synspunkt med hensyn til regionsgrænsespørgsmålet er, at de fastlagte grænser stadig er de mest formålstjenlige, og dette synspunkt deles af den danske regering. Det har endvidere været vort indtryk, at denne opfattelse også deltes af hovedkvarteret i Paris. Dette har vi — uden opfordring fra dansk side — fået bekræftet, idet chefen for de allierede styrker i Europa, general Norstad, i et telegram til mig af 8. november meddelte, at spørgsmålet om en flytning af regionsgrænsen er et militært emne, for hvilket hovedkvarteret i Paris primært er ansvarligt. General Norstad fortsætter i dette telegram, at kommandostrukturen i dette område har været gjort til genstand for grundige overvejelser i det sidste år, men at SHAPE ikke har nogen planer eller forslag, der indebærer nogen ændringer som foreslået i pressen, og at general Norstad ej heller regner med at foreslå en sådan ændring i fremtiden.

Jeg håber, at jeg med disse oplysninger har gjort det klart for det høje ting, at det er regeringens ønske at fortsætte et sagligt samarbejde til alle sider inden for NATO-fællesskabet, og at jeg samtidig har givet det høje ting sådanne oplysninger, at det må være åbenbart, at der ikke tilsigtes nogen ændring i den regionsopdeling, vi har haft, siden kommandoforholdene inden for NATO blev fastlagt.

Ordføreren for forespørgerne (Fuglsang):

Jeg vil naturligvis takke den højtærede forsvarsminister for hans omfattende svar og for den redegørelse, han her har givet for Danmarks og dansk forsvars stilling inden for NATO nu og fremover.

Når vi rejste spørgsmålet, var det — som jeg allerede har sagt — fordi vi mente, at det havde en sådan rækkevidde, at det høje ting og befolkningen både havde krav på at vide, hvad der forelå, og på at få en

klar bekræftelse fra regeringen på, at den også fremover agtede at stå fast, og at den én gang for alle ville sige nej til sådanne tyske krav og ønsker, som her har været nævnt.

Jeg føler mig ikke helt beroliget af den redegørelse, vi netop har fået. Den viser for mig at se ikke det åbenbare i, at regeringen fortsat vil modsætte sig alle ønsker fra tysk eller anden NATO-side om at flytte Danmarks militær kommandomæssigt set. For mig at se var der nemlig ved siden af den række faktiske kendsgerninger, som den højtærede forsvarsminister fremkom med, jo også på afgørende punkter tale om henvisning til forhold, om hvilke ministeren sagde, at de ikke helt kunne overskues, og som altså kunne betinge ændringer af den ene eller den anden art. Der var med andre ord ikke grund til at tro, at man også fremover ville fastholde den afvisning, som vi fra vor side kunne ønske.

Jeg vil bare nævne et enkelt eksempel, som jeg bemærkede mig, nemlig at flådekommandoen i Oslo blev nedlagt. Det vil for mig at se sige, at tyngdepunktet for vore flådestyrker mere henlægges til vort område, og det vil i næste konsekvens medføre, at det bliver netop sådan, som admiral Ruge havde forudsat, at vore farvandes beliggenhed bliver af strategisk afgørende betydning, at vore farvande i givet fald vil blive det sted, hvor slaget om Atlanterhavet bliver udkæmpet. Hvad det vil betyde for vort land og vor befolkning, vil det jo ikke være vanskeligt at overskue.

Akkurat det samme gælder i nogen grad bemærkningerne om samarbejde med hensyn til vort luftvåben. Også andre ting viser, at vi mere eller mindre umærkeligt glider ind i samarbejdet med den vesttyske forbundshær: militærattachéerne, der udveksles, de vesttyske officerer, der anbringes her i København o. s. v. — alt dette gør, at jeg ikke kan føle mig så beroliget, som jeg gerne ville være.

Hvad i øvrigt angår det saglige i vor forespørgsel, er den efter min mening stillet op så sagligt og er så berettiget, som den må være på baggrund af de reelle forhold, på baggrund af faktiske udtalelser af fremtrædende, ansvarlige vesttyske politikere, udtalelser, som, netop fordi det er sådanne mennesker, der har fremsat dem, kræver et

[Fuglsang.]

lige så klart svar fra dansk side, fra den danske regering. Spørgsmålet er for mig alvorligt, fordi det i sidste instans også drejer sig om sådanne indgreb i vort lands og vort militærs suverænitet, som egentlig ikke kan begrundes med henvisning til NATO's og Atlantpagtens tekster. Det drejer sig om vort lands placering under en eventuel krig, og det gør, at svaret ikke alene angår os kommunister; man har lov til at sige, at den danske befolkning her i sandhed er i én og samme båd.

Det er jo også derfor, at f. eks. et venstreblad som Fyns Tidende kan skrive, at når der fra tysk side stilles krav, der kan føre til, som man siger, at dansk forsvar bliver aldeles afhængigt af Vesttyskland, er det efter bladets mening på tide, at der siges nej så klart og højt, at det kan høres. Akkurat på samme måde advarer Finanstidende og henstiller, at man set fra et dansk synspunkt ikke må lade de militære hensyn være afgørende, men også må tage politiske med i betragtning, idet man, og med rette, understreger, at medens andre NATO-lande som Norge og England kunne ønske at bevare status quo i Europa, ønsker Tyskland, sådan som det understreges gang på gang dernede, at ændre denne status quo, og det er ikke noget, som vi har nogen som helst interesse i at være med til.

Med hensyn til de senere dementier fra forsvarsminister Strauss fortsætter Finanstidende jo også, at det vil være letsindigt, om man uden hensyn til talrige erfaringer med hensyn til dementier fra den kant tror, det drejer sig om en bakken ud af den stilling, man har taget — at det drejer sig om det, den socialdemokratiske presse kalder et elastisk tilbagetog — og at det betyder, planen skal være opgivet; der er ingen grund til at tro, den skulle være opgivet. Derfor er det jo også, at Strauss senere har sagt, at fremfor at føre diskussionen på offentligt plan bør man fremover føre den bag lukkede døre. Både fra tysk side og i visse kredse herhjemme, specielt i den socialdemokratiske presse, taler man om, at i et spørgsmål som dette er det farligt, om den danske befolkning lader sig lede ud fra mere følelsesmæssige reaktioner, og det er selvfølgelig rigtigt, at det

er farligt altid at bygge sin praktiske politik blot på følelser; men i dette tilfælde er der vel grund til at huske på, at følelserne bygger på erfaringer og oplevelser, som det ikke alene er vanskeligt, men som det også vil være farligt og forkasteligt at glemme.

Det er rigtigt, at det oprindelige modstandsblad Information skriver, at de følelser, som bor i den danske befolkning, bygger på en fortid, som ikke vender tilbage, og samme Information fortsætter med at fortælle om udviklingen i Vesttyskland og om soldaterlivets demokratisering, som dernede skulle være mere fuldstændig end noget andet sted i Europa. Jeg vil til den slags toner sige, at det har vi hørt før netop om Tyskland, og derfor er det, vi simpelt hen ikke har lov til at lade, som om vi har glemt det, vi har oplevet. Vi har hørt den slags toner før, netop om Tyskland og for øvrigt netop for 40 år siden, nemlig dengang da Tyskland efter den første verdenskrig fik sin Weimarforfatning; da sagde man også, at Tyskland nu var blevet verdens mest fuldkomne demokrati, og da udmalede man alt det skønne, som dette ville indebære ikke alene for Tysklands, men også for Tysklands naboers fremtid.

I og for sig behøver jeg ikke at sige meget om, hvordan det dengang gik: Hitler, der kom, bruddet på Versaillestraktaten, oprustningen, dannelsen af de militære akser, antikominternpagten, krigen o. s. v. Men det, som kan interessere os for parallellens skyld, er, hvorfor det gik sådan. Der kan selvfølgelig nævnes en række årsager, men som noget væsentligt nævnedes Hartvig Frisch i sin „Pest over Europa“ det, at Weimarrepublikken simpelt hen lod de gamle økonomiske og politiske magthaveres mænd sidde uørt såvel i det civile som i det militære apparat. Det var netop direkte på baggrund af disse erfaringer, at den anden verdenskrigs sejrherre krævede de økonomiske karteller opløst og den økonomiske magt centraliseret og krævede hele apparatets afnazificering — krav, som dette ting enstemmigt stillede sig bag i sin såkaldte oktobernote.

Men hvad der er værd at bemærke, er: hvordan er det gået i den stat, som i dag er vor militære partner, hvis hær nu bliver udrustet med atomvåben, og som, som det fremgår af baggrunden for vor forespørgsel,

[Fuglsang.]

sender sine fangarme ud mod vort militær og det, som man betragter som vort strategiske rum? Det bør måske nævnes, at de økonomiske karteller trods alle beslutninger stadig består og bruger deres økonomiske magt også i det politiske og militære liv. Nævnes kan — bare for at tage en enkelt person — at samme Ruge, som netop så stærkt rejste spørgsmålet om udvidet militært samarbejde mellem os og Vesttyskland, allerede var en fremtrædende person og højt dekoreret under Hitler, ganske som den Speidel, der som chef for centralregionen i Paris vil blive endnu mere direkte chef for vore styrker, om vi bliver henlagt til centralregionen.

Men jeg vil gerne som en illustration til den demokratisering, som man påstår foregår dernede, henvise til et enkelt område, som i øjeblikket er aktuelt, nemlig sammensætningen af dommerstanden i Vesttyskland. Jeg siger det, fordi i England — hvor der er en konservativ regering og arbejderpartiet er i opposition — har arbejderpartiet netop med henblik på udviklingen i Vesttyskland et par gange stillet det spørgsmål, hvorvidt det var rigtigt, at en lang, lang række af de mænd, der var dommere i Hitlers folkedomstole og dér afsagde talrige dødsdomme, igen virker i deres gamle funktioner i Vesttyskland. Der er intet svar kommet i England; men i virkeligheden var spørgsmålet stærkt begrundet, idet der kan nævnes ca. 600 dommere og statsadvokater i Vesttyskland, som i Hitlertiden har ladet tusinder og titusinder af patrioter og frihedskæmpere henrette og derigennem har været med til at forlænge krigen, men som stadig væk beklæder dommersæder og stadig væk dømmer folk, som er modstandere af militarisering og af en halvnazistisk udvikling. Blandt dem, som kan nævnes, er — hvilket har interesse for vort land — en dr. Kanter, der i sin tid som værnemagtens generaldommer virkede i vort land, og som var chef for de krigsretter, der lod over hundrede danske patrioter dømmes og henrette — foruden dem, som under afhøring og tortur ved disse krigsretter gik til grunde.

Det er blandt andet derfor, vi har vore følelser, som vi har vanskeligt ved at glemme. Det er blandt andet sådanne ting,

der gør, at vi har vanskeligt ved at have tillid til Vesttyskland og til vesttyske politikeres dementier og erklæringer.

Derfor er det, vi har stillet vor forespørgsel. Det danske folketing og den danske befolkning har krav på at vide, hvad der sker på disse afgørende punkter, har krav på at få en mulighed for at tilkendegive sin stilling; og hvad denne stilling angår mener vi kommunister, at det må være på tide, at vi udenrigspolitisk ændrer kurs, at vi ikke fortsat mere og mere binder os til NATO og til NATO-magternes politiske, militære og økonomiske planer, men i stedet for vender os den anden vej og frigør os for disse bånd. I den forbindelse vil jeg gerne sige, at der er jo andre slags planer fremme i tiden end dem, de tyske militarister gør sig til talsmænd for. Der kan nævnes planen om oprettelse af en atomfri zone i Mellemeuropa, Rapacki-planen; der kan nævnes den stræben, som forefindes for, i stedet for at gøre Østersøen til en slagmark og til midtpunkt i slaget om Atlanterhavet, at gøre det til et fredens hav. Her må det efter vor mening være mere rigtigt og naturligt at lytte til almindelige jævne mennesker end til de generaler, som synes besjælede af en voldsom trang til at udtale sig om politik i tide og utide. Der er samtidig en voksende tendens mod at tilstræbe en neutral status også for vort land, og det er en sådan udvikling, vi ønsker, fordi vi mener, det må være i dansk interesse.

Ud fra disse synspunkter tillader jeg mig at fremsætte følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

- „Idet folketinget opfordrer regeringen til
- 1) klart at afvise alle planer om overflytning af Danmarks forsvar til NATOs centralregion samt enhver form for nærmere tilknytning til det tyske forbundsværn,
  - 2) at udbygge det fredelige samarbejde på basis af gensidighed med såvel Den tyske Forbundsrepublik som den Tyske Demokratiske Republik,
  - 3) positivt at støtte planer om oprettelse af en atomfri zone i Central-europa og Danmarks tilknytning til en sådan,
- går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Jeg skal ikke gå ind i nogen nærmere diskussion med den ærede ordfører for forespørgerne. Jeg synes, at den tale, han holdt her, egentlig var en udmærket bekræftelse på den formodning, han selv fremsatte, nemlig at man kunne have en mistanke om, at forespørgslen er stillet for at få lejlighed til at tale om noget andet.

Jeg skal indskrænke mig til om det dagsordensforslag, det ærede medlem har stillet, at sige, at det kan jeg — navnlig i betragtning af den måde, hvorpå det er stillet og motiveret — ikke modtage.

Per Hækkerup: På mit partis vegne skal jeg udtale, at vi ikke kan godkende det stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, idet jeg på socialdemokratiets, venstres, det konservative folkepartis, det radikale venstres og retsforbundets vegne tillader mig at stille følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget tager forsvarsministerens redegørelse til efterretning, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu af de ærede medlemmer hr. Per Hækkerup, hr. Østergaard, hr. Poul Sørensen, hr. Lannung og hr. Niels Andersen fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Jeg skal lade også dette forslag indgå i forhandlingen.

Aksel Larsen: Jeg ser mig nødsaget til at stemme imod den af det ærede medlem hr. Per Hækkerup foreslåede dagsorden. Jeg finder ikke, at tinget kan tage den højtærede forsvarsministers redegørelse til efterretning og dermed lade denne sag være uddebatteret.

Nu erkender jeg, at hvis man hørte godt efter og tænker over det, så får man det indtryk, at den højtærede forsvarsministers redegørelse var i sin orden; den var temmelig lang, temmelig udtømmende, og

den var et formelt korrekt svar på den stillede forespørgsel. På den anden side forekommer den mig alligevel ikke så klar og utvetydig, at man kan nøjes med at afslutte debatten ved at tage den til efterretning.

Lad mig tage den sidste del af forespørgslen først, om regeringens stilling til planer eller ønsker om ændringer i regionsopdelingen, hvorved Danmark kunne risikere at komme fra NATOs nordregion til centralregionen. Derom siger den højtærede minister — og det lyder meget kategorisk — at der tilsigtes ikke nogen ændring i regionsopdelingen i NATO. Der tilsigtes ikke nogen ændring — det er altså i dag, det er i denne time. Nu er vi jo en del, der har et levende indtryk af, at der nok er nogle, der tilsigter en ændring, ellers ville den tyske forsvarsminister Strauss vel ikke have udtalt sig, som han har gjort. Der er nogle, der tilsigter en sådan ændring, men spørgsmålet er så, om disse „nogle“ har eller vil få så stor indflydelse, at der kan komme konkrete planer frem om en ændring af regionsopdelingen.

Det, vi har brug for her, før vi kan tage ministerens redegørelse til efterretning, er en klar og utvetydig udtalelse fra regeringen om, hvorvidt regeringen nu og i fremtiden vil modsætte sig en ændring i regionsopdelingen. Det er ikke nok, at ministeren siger, at det tilsigtes ikke. Vi har tilstrækkelig mange erfaringer fra vor deltagelse i det atlantiske militære samarbejde til at vide, at gang på gang var vi i en situation, hvor det og det ikke tilsigtedes, hvor det og det ikke var aktuelt, og så, efter kortere eller længere tids forløb, indtraf det alligevel.

Lad mig benytte lejligheden til at spørge den højtærede forsvarsminister, som nu har været så tilpas længe i sit embede, at han vil være klar over en hel række problemer i forbindelse med Danmarks tilknytning til NATO, selv om nogle af dem naturligvis kan siges at ligge på det udenrigspolitiske område. Det er vel fortsat sådan, at man ikke fra NATOs side kan diktere Danmark deltagelse i noget bestemt stabsarbejde eller indlemmelse i nogen bestemt regionsopdeling? Det er vel fortsat sådan, at vi stadig har i hvert fald formel ret til at sige nej, hvis man kommer med forslag, som ikke passer os?

[Aksel Larsen.]

Lad mig endvidere for fuldstændighedens skyld spørge, om der er kommet noget i NATO-pagten eller dens praktisering, som på nogen måde kan forpligte Danmark til, ud over hvad Danmark gik med til, da man i dette høje ting i 1949 godkendte Danmarks indtræden i Atlantpagten, at opretholde et militærvæsen af en bestemt størrelse eller en bestemt art. Jeg går ud fra, at der ikke er kommet noget sådant.

Jeg går ud fra, at den Atlantpagt, hvis tiltrædelse tingets flertal godkendte i sin tid, stadig væk er gældende. Hvis dette er tilfældet, så må man have lov til på baggrund af alt, hvad vi ved, og også med henvisning til den hidtil førte debat, alvorligt at spørge ikke blot regeringen, men også det flertal i tinget, som er parat til at godkende ministerens redegørelse — oven i købet på et tidspunkt, hvor de fleste af de ærede medlemmer ikke kan have kendt den — om man virkelig tror, at der kan være nogen som helst sikkerhed for Danmark eller for Danmarks befolkning ved, at vi er medlem af Atlantpagten og opretholder et militærvæsen.

Den højtærede minister sagde, at Danmarks militære samarbejde med Vesttyskland er en naturlig følge af begge landes medlemskab af NATO og endvidere en naturlig følge af, at vore lande grænser til hinanden. Jeg tror nu, der er en hel del mennesker i Danmark — jeg er tilbøjelig til at tro, at det er flertallet — som ikke rigtig kan se det naturlige i dette. Ja, man kan sagtens sige: når både Danmark og Vesttyskland er medlem af Atlantpagten, så er det naturligt, at de arbejder sammen, for de er medlem af den samme militæralliance. Men det, der er spørgsmålet, er, om der er noget som helst naturligt i, at vi er i militæralliance med Vesttyskland, om der er noget som helst naturligt i, at Danmark i sin tid, da det selvfølgelig kunne have nedlagt veto, godkendte optagelsen af Vesttyskland i Atlantpagten. Jeg tror, at man ikke blot ud fra sine følelser, men

også i høj grad ud fra sin fornuft, skal afvise tanken om ethvert nærmere militært samarbejde med Tyskland.

Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Fuglsang i, at man kan ikke have nogen som helst tiltro til, at der i dette Vesttyskland, som er Danmarks allierede partner, findes noget, der ligner et grundfæstet demokrati. Jeg tror endvidere, at man også har lov til at lade sin fornuft råde, når man overvejer nytten af overhovedet at opretholde et endda særdeles kostbart militærvæsen her i dette land. Den noksom omtalte admiral Ruge har for temmelig lang tid siden sagt, at Danmark har strategisk position nr. 1 i Europa. Jeg er uhyggelig bange for, at han har ret. Så længe Danmark er medlem af Atlantpagten, og så længe Danmark opretholder et såkaldt militært beredskab, er det også givet for mig, at skulle ulykken ske, skulle spændingen og kaprustningerne føre til en ny storkrig, så vil det land, der har strategisk position nr. 1, nemlig Danmark, kun eksistere som beboeligt område i ganske få timer efter denne storkrigs udbrud.

Det er for mit vedkommende ikke et spørgsmål om tro, måske det er et spørgsmål om følelser — mine antimilitaristiske følelser er ret stærke — men det er i hvert fald først og sidst et spørgsmål om jævnt, fornuftigt overlæg. Den højtærede forsvarsminister vil ikke hos nogen af sine militære sagkyndige kunne få noget, der ligner blot sandsynliggørelse af, at Danmark enten ved egen kraft eller ved hjælp fra sine såkaldte allierede vil kunne forsvares, dets område holdes, dets befolknings liv beskyttes, hvis ulykken skulle komme og vi skulle blive indblandet i en storkrig. Under disse omstændigheder kan jeg ikke sige andet, end at vort militærvæsen ikke alene ikke er nogen nytte til, men at det er til skade, hvortil så kommer, at det koster en uhyrlig masse penge, det gør Danmark fattigere, hæmmer investering, hindrer sociale fremskridt o. s. v.

Jeg synes, der er anledning til at frem-

[Aksel Larsen.]

føre disse synspunkter ved denne lejlighed, selv om de også kan blive fremført ved andre lejligheder; men jeg gør det også for på baggrund af disse synspunkter at sige til regeringen og til folketinget, at i stedet for at koncentrere sig om medlemskabet i NATO og i stedet for at opretholde et militærvæsen til omkring 1 milliard kroner om året, et militærvæsen, der i bedste fald er nytteløst, i værste fald skadeligt for vort land, skulle man aktivt gøre noget på det udenrigspolitiske område for at forsøge at sikre Danmark, og det kan fornuftigvis kun gøres derved, at man arbejder med på, at det overhovedet ikke kommer til krig. Jeg synes ikke, man skal lade stormagterne forhandle eller undlade at forhandle, uden at et land som Danmark giver sin mening til kende. Jeg tror, at Danmark er i stand til at lade sin røst høre. Jeg tror, at Danmark ikke blot i De Forenede Nationer, men også direkte over for de forskellige stormagter skulle gøre opmærksom på vor store interesse i international afspænding, påbegyndelse af international nedrustning under kontrol, absolut og stedsevarende standsning af alle forsøgssprængninger med atom- og brintvåben, og at man desuden, som det er sagt i den af det ærede medlem hr. Fuglsang foreslåede dagsorden, bør gå positivt ind for den såkaldte Rapackiplan om en atomvåbenfri og militært udtyndet zone i Centraleuropa. Hvordan det end ser ud andre steder på kloden, er jeg bange for, at den største farezone ligger i Europa, og hvis man gennemførte en plan i retning af, hvad udenrigsminister Rapacki har foreslået, tror jeg, at man ville fjerne ganske betydelige faremomenter. Det ville være velgørende, hvis man i Danmark i stedet for at give almindelige redegørelser om det naturlige i, at Danmark samarbejder militært med det Tyskland, hvorfra vi i fortiden ikke har fået noget godt, i hvert fald ikke når dette Tyskland har været bevæbnet, sparede penge til militærvæsenet og koncentrerede sine anstrengelser om Danmarks sikkerhed og tryghed på de områder, jeg her har omtalt.

Jeg gentager, at jeg ikke på baggrund af den redegørelse, vi har fået fra ministe-

ren, og i den situation, landet befinder sig i, kan godkende den af det ærede medlem hr. Per Hækkerup m. fl. foreslåede dagsorden. Jeg må stemme imod den. Kommer den af det ærede medlem hr. Fuglsang foreslåede dagsorden til afstemning, vil jeg stemme for den.

Ordføreren for forespørgerne (Fuglsang):

Når jeg stillede forespørgslen, som jeg har gjort det, og nu senere dagsordensforslaget, var det, fordi jeg ikke alene ønskede en redegørelse, men også og ikke mindre et svar med hensyn til, hvad der skal ske, for det er i høj grad det, der er afgørende. At det her drejer sig om problemer af en mere almen interesse, viser den voldsomme polemik, der har været; den viser, at folk virkelig forstår, at dette er noget, der angår hver eneste af dem, at det er deres skæbne, der spilles om. Derfor mener jeg, at tinget har både ret og pligt til at sige sin mening og ikke blot tage en redegørelse til efterretning. Det, det her drejer sig om, er ikke blot en militær, men også en politisk og i høj grad menneskelig sag, og derfor må det ikke kunne siges én gang til, at vi faktisk ikke vidste, hvor vi kørte hen. Vi må ikke endnu en gang blive stillet over for en fuldbyrdet kendsgerning, og jeg vil derfor opfordre det høje ting til at stemme for det af mig stillede dagsordensforslag.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): I anledning af det ærede medlem hr. Aksel Larsens udtalelser og hans spørgsmål til mig vil jeg gerne sige, at det, sagen i dag drejer sig om, er de ærede medlemmer hr. Alfred Jensens og hr. Fuglsangs forespørgsel; den har jeg besvaret og har dermed taget stilling til en del af det, det ærede medlem spurgte mig om.

Det ærede medlem spurgte mig dernæst om, hvorledes Atlantpagten skulle forstås, og om det ene og det andet forhold i denne forbindelse. Hertil kan jeg svare, at det ærede medlem kender jo faktisk Atlantpagten lige så godt som jeg og ved, hvad den indeholder i så henseende; det er der ikke sket nogen forandring i.

Må jeg til sidst gøre den bemærkning, at vi har oplevet en i hvert fald tilsyneladende splittelse i det kommunistiske parti.

[Forsvarsministeren.]

Jeg siger på baggrund af det, vi har oplevet i dag: den synes navnlig at være tilsyneladende.

Aksel Larsen: Når den højtærede minister tog ordet igen, havde det været rimeligt, om han virkelig var gået ind på noget af det, der er sagt. Det har han ikke gjort; derimod er han gået uden om noget af det væsentlige. Jeg henviste til, at ministeren i sin redegørelse sagde: der tilsigtes ikke nogen ændring i regionsopdelingen i NATO, og jeg henstillede til ministeren at udtale sig mere tydeligt. Vil regeringen forpligte sig til ikke at gå med til nogen — som af krigsminister Strauss foreslået — ændring i regionsopdelingen? Dette tav ministeren stille om, da han havde en gunstig lejlighed til at udtale sig fra denne talerstol.

Hermed sluttede forespørgslen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Per Hækkerup, Østergaard, Poul Sørensen, Lannung og Niels Andersen (se sp. 1103)

vedtoges med 105 stemmer mod 6.

Hermed bortfaldt det af *Fuglsang* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (se sp. 1102).

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Per Federspiel har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det hensigtsmæssigt og stemmende med grundsætningen i artikel 6 i overenskomsten af 1951 om Grønlands forsvar, at en radarstation anlægges i Angmagssalikdistriktet i umiddelbar nærhed af bopladsen Kulusuk?“

Agter ministeren i benægtende fald at tage skridt til en ændring af dette forhold?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde holdes tirsdag den 2. december kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 14⁴⁵.

23. møde.

Tirsdag den 2. december kl. 14.

Formanden: Jeg skal lade den første sag på dagsordenen udgå.

Man gik da til den sidste sag på dagsordenen, som var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1193, fremsættelsen i tidenden sp. 757).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Lysholt Hansen: Da det folketingsudvalg, der i sidste samling behandlede undervisningsministerens forslag om at udskyde revisionen af loven om folkebiblioteker, afgav betænkning den 19. marts 1958, henstillede udvalget i denne betænkning til ministeren straks ved begyndelsen af den kommende samling at fremkomme med et revisionsforslag.

De nugældende tilskudssatser for folkebibliotekerne stammer fra 1950. De skulle have været revideret i 1954-55, men revisionen er blevet udskudt hvert år siden. Jeg hilser derfor med glæde, at ministeren nu indfrier det tilsagn, han afgav ved anden behandling i marts måned i år om at fremsætte forslag om revision af biblioteksloven.